

Upor zaradi mobilizacije

MNOGO NAŠIH LJUDI ARETIRANIH IN ZAPRTIH

Gorica, marca 1935. — (Agis). — V neki vasi blizu Kobarida so italijanske oblasti izvršile številne aretacije v veliki večini mladeničev. Točen vzrok teh aretacij nam prav za prav ni znan. Kakor pa se domneva in kakor se širijo govorice so bili aretirani fantje, katere so nameravale italijanske oblasti poklicati pod orožje in jih poslati v Abesinijo. Ker se je veste o nenađeni in bli-

žajoči se vojni z Abesinijo takoj razširila po vsej deželi, je to izvalo upravičen strah, posebno pa še pri našem ljudstvu, ki je svetovno vojno občutilo tudi na svoji koži. Ker so postale italijanske oblasti pozorne na to razburjenje so smatrali da je to prvi povod za odpor proti mobilizaciji in so zato ukrestile vse, da bi ga preprečile. Kot že omenjeno nam ni znano, če je sploh prislo

do kakega upora in je bilo gotovo s strani italijanskih oblasti napačno tolmačeno. Takoj so bili alarmirani karabinjerji in vojaštvo. Ti so prišli skupno s tajnimi policijskimi kvesture na kraj dozvezne upore, kjer so takoj pričeli z aretacijami. Aretirali so vse mladeniče in jih s tovornimi avtomobili z vso naglico odpeljali v zapore.

I ANTIFAŠISTIČKI LISTOVI JAVLJAJU DA JE 50 POSTO SLAVENA U DIVIZIJAMA POSLANIM U ABESINIJU

»AVANTI« REGISTRIRA NJEMAČKE GLASOVE O SLANJU SLAVENA U AFRIKU

Pariz, marta 1935. — Antifašistički listovi, koji izlaze v Parizu, donose informacije, da je Mussolini za afričko klanje odredio v prvem redu Jugoslovence iz Julijanske Krajine. Antifašisti su tu vijest primili s indignacijom. Socijalistički list »Avanti« donosi tu vijest pod naslovom »Slaveni Julijanske Krajine u klanicu«. Več je tim naslovom »Avanti« pokazao što misli o ovoj Mussolinijevi odluci. »Avanti« kaže, da je vijest o slanju Jugoslavenu u rat za Abesiniju, izazvala u Jugoslaviji ogorčenje. »Avanti« kaže, da je i njemačka štampa dan za danom izvještava o novim ukrcavanjima. Do sada je citirano bar četrdeset raznih velikih brodova, koji su ukrigli vojsku za Afriku. Može se medju-

s Lavalom... Tu lojalnost dokazat će upravo to što će biti prve žrtve fašističkog imperializma u Africi Jugosloveni iz Julijanske Krajine. »Avanti« kaže, da se potvrđuje, da je u divizijama, koje su prve poslane u Afriku 50 posto Jugoslovena.

KOLIKO JE VOJSKE ITALIJA POSLA LA PROTIV ABESINIE.

Nije moguće točno registrirati sve one brodove, koji dnevno transportiraju vojsku i muničije u Afriku za rat protiv Abesinije. Fašistička štampa dan za danom izvještava o novim ukrcavanjima. Do sada je citirano bar četrdeset raznih velikih brodova, koji su ukrigli vojsku za Afriku. Može se medju-

tim približno izračunati koliko je vojske odredjeno za Afriku:

Dvije mobilizovane divizije »Gavina« i »Peloritana« (u Messini i Fircenci) imaju zajedno oko 70 hiljada ljudi. Tri bataljuna milicije, svaki 1000 ili 1200 ljudi, čine zajedno 3000 ili 3600

Nad infamiljom fašizma zgražaju se svi oni, koji imaju i malo savjesti. Ijudi. Još ima da otpuste ovih dana 12 takvih bataljuna, to znači još 12 hiljada ljudi najmanje. K tome treba dodati 50.000 ljudi kolajalnih crnih četa. Znači do sada svega oko 140 hiljada ljudi. Ali to nije sve, to je samo prva ekspedicija. Vjeruje se, da će u Afriku otići svega oko 300.000 vojnika.

MATERE IN ŽENE SE UPIRajo IN NE PUSTE, DA BI ŠLI NJIH MOŽJE IN SINOVIn KLANJE

Trst, marca 1935. — (Agis). — V tem času se razvijajo dogodki OKOLI VPRASANJA VOJNE Z ABESINIU

Razpoloženje italijanskega ljudstva je vsled tega skrajno napeto in odpor načrta zlasti med ženskami, ki se edine lahko kaj več povede in tudi store. Prvo kar je bilo, je bil dekret, ki ga je izdal ministerstvo vojne, da se ne sme poročati o vojni ničesar drugega kot to, kar odobri in cenzurira ministerstvo vojne. Dalje je bilo skupno 1.500 vrst uvoznih artiklov podvrženih kontroli.

V Genovi so med drugim 22. feb. t. l. vkrčali na ladjo »Nazario Sauro« 1.300 brezposelnih delavcev za Afriko, kjer naj bi gradili mostove, ceste in slično. Kot pišejo časopisi, gredo ti in drugi delavci prostovoljno v Afriko. Res, gre do »prostovoljno«, ker bi sicer umrli od

lakote v Italiji sami. Fašizem spekuira na to prostovoljnost, kot tudi na prostovoljnost milicije katere člani, večinoma delavci in kmetje, so bili prisiljeni vsled lakote obleči črne srajce. Prizori, ki se odigravajo ob »slovesnih« vojaških transportih so večkrat nepoštni.

MATERE IN ŽENE SE UPIRajo IN NE PUSTE, DA BI ŠLI NJIH MOŽJE IN SINOVIn KLANJE.

Upori so večkrat in pri mnogih ukrcavanjih le s silo zatrli in povod skupajo že naprej organizirati s placanci manifestacije, da vsaj na ta način začrijejo prvo sliko. V Caltanissetti je prislo do sedaj

DO ENEGA PRVIH IN NAJVĒCIH UPOROV PROTIV TEJ VOJNI

in izbruhnila je generalna stavka v žvepljenih rudnikih, kar je ustvarilo v

mestu zelo napeto stanje. Zanimivo je citirati sledeče iz nekega pisma iz Caltanissetti, kjer pravi mati, ki piše svojemu sinu v emigracijo:

»Pišem ti z zamudo, ker je tu pravil pekel že osem dni. Svet se je spremenil kar na mah. Morda ti ne razumeš vsega, ker si predalec. Mojega sina letnika 1911 so klicali v vojno in bi že pred tremi dnevi moral oditi, toda v žveplenih rudnikih so pričeli stavkati in od tedaj dan in noč hidijo možje in žene na kolodvor in ne puste, da bi njih si novi odpotovali. Do danes se še ni moglo dobiti kruha in »pašte«. Trgovine so zaprte. Ne ve se kako se bo končalo.«

Te bežne slike iz stare Italije ne povedo sicer vsega, a podajajo nam lahko v razumevanje resničnega položaja marsikaj, česar sicer ne bi mogli razumeti niti vedeti.

Italija je tisoč dobila 350.000 novoga pučanstva. Od tega samo dolina govori djetinjstvo talijanski. Brdjani, koji predstavljaju dve trećine novog pučanstva govore njemački. Južno od Brennera, u Trentinu. Talijani su u manjini. Sjeverno od Brennera, u Tirolu, oni izčevajajo.

Nijemci imadu rasnih aspiracija preko Brennera na jug. Talijani nemaju takovih preko Brennera na sever. Taj klanac označuje donekle rasnu medju v granici dviju kultura. Nu on označuje geopolitičko razmedje. Rijeka Inn ne teče u Sredozemlje, več v Dunav. Učinili Tirol talijanskim bilo teži posao od prusiziranja Poljske ili Finske.

NIJEMCI ĆE BACITI U ZRAK DRUSUSA

NAPETO STANJE U JUŽNOM TIROLU.

Informacije antifašističke štampe.

Antifašistički list »Giustizia e Libertà«, ki izlazi v Parizu, donosi vijest iz Milana, v kojoj kaže, da je stanje u Južnem Tirolu vrlo napeto u poslednje vijeme. Takva je atmosfera, da su se čak pronijele vijesti, da su Nijemci ubili federalnog fašističkog sekretara Talarija. To medutim ne stoji, jer je Talarijo još živ. Ali napetost je ipak velika.

Neraspoloženje izmedju njemačkog i talijanskog elementa je duboko. Nijemci se sastaju v kavanama in govorite sretna, polasku broda, na kojem je i njezin sin.

To je napisao list »Regime Fascista«, 24. februara.

GRADBA ZASILNIH VOJAŠKIH BARAK V TRŽIČU

Trst, februarja 1935. — (Agis). — Z veliko naglico so pričeli prejšnji mesec postavljati v okolici Tržiča zasilne vojaške barake. Ne ve se ali bodo služile kot kasarne ali kot bolnice. Dele iz katerih grade te barake dovaja od nekje iz notranjosti. Opaža pa se v zadnjih dneh večje povpraševanje po hrasistem lesu po nekaterih krajih na Goriškem, kar spravlja ljudje v zvezo z novimi potrebami za vojaščino. Med ljudmi so se pričele vsled teh novih del širiti najrazličnejše in često zelo razburljive vesti: da so se na abesinski meji že na večjih krajih spopadli in da je na poti že prvi transport ranjencev, katere naj bi po teh govorih zdravili v barakah pri Tržiču. Toda te govorice so vsekakor zrasle iz fantazije in so preuranjene.

,Ave Caesar...“

Tako su gladijatori pozdravljali Cesara prije smrti u areni: »Zdravo Cesare, pozdravljaju te umiruti!« Tako pozdravljaju i istarski mladiči, koji su sa divizijom »Gavina« upučeni v Afriku. Tako barem piše »Corriere« od 7. o m. On donaša pozdrav tih mladiča iz Pistoje. U tom pozdravu pričaju ti mladiči da ih svuda frenetično pozdravljaju, a naročito onda kada pjevaju najljepše pjesme »svoje drage Istre.«

To pismo je pisalo, sigurno, kakov puljski fašista »regnicolo«, jer ako ti mladiči izrazuju sreću što ih Duce šalje v Afriku i kliču mu »alala« radi toga što ih šalje v smrt, tada ti mladiči nisu Istrani. To može da piše kakav zaglavljeni in kroženidi fašista, Siciljanac ili Kalabrez, ali Istrani in,

pa makar bio to i Talijan. Jer narod u Istri je, bez obzira na narodnost, mnogo pošteniji, pametniji i upoče v svemu inteligentniji nego Sicilijanci oko »Corriera«, koji lansiraju takove pozdrave.

Cak je in onaj general Marinetti, koji je održao u Firenzi toj diviziji »Gavina« plameni govor, manje glup od takovih pisama u »Corriera«. Jer kada taj general govoril i našim mladičima iz Istre, da imaju veliku sreću što će odnjeti latinsku kulturu v Afriku i time nastaviti djelo svojih otaca, može mu se oprostiti. Jer on je talijanski general a ne urednik jedinog istarskog talijanskog lista, koji izlazi v Puli, i koji bi morao tumačiti ozječaje naroda u Istri.

Aktuelan je Brenner!

Poslednjih godina periodički tutnji u svetskoj štampi ime Brenner, označuje tešku napetost izmedju germanske in talijanske rase. I danas je opet vrlo aktuelan u vezi s — Abesinijom...

Kao Švicari, po Arbanasi v svojim brdima v Gruzi u Kavkazu, in tirolski goršaci imadu snazan osjećaj slobode. Pod njom oni razumijevaju svoj vlastiti jezik, svoje legende, svoj način života i svoje pjesme. S »Gornje Adidže« digao se početkom prošlog vijeka brđanin, vital, lijep, crven kose, s bradom do pojasa, ideal svih Tirolaca, Andrija Hofer. Poprište njegovih ustanka protiv ujedinjenih Francuza i Bavarske bio je Brenner. Tamo još danas ljudi nose odjevo kao negda on, tamni kaput i kraljevski klapče, crven prsluk išaran roštama od zeleno kose, pojas okičen kalemom guščih pera.

Svi alpinski klanci su historički. Označivali su putere nacija i vojski. Kroz klanac Malog Sv. Bernarda prešao je Hanibal u Italiju. Karlo Veliki i Napoleon išli su kroz Veliki Bernard. Brenner leži dalje prema istoku. Veže Innsbruck s Veronom. Od prehistoricnih vremena on je spojnica Apeninskog poluotoka sa srcem Evrope. U geopolitičkom pogledu imadu sličnu važnost u Evropi kao Kajberski klanac u Himalaji, pa Termopile Kitaja, Nančauski klanac u Mandžuriji.

Prek Brennera držali su Rimljani Rečiju, današnji Tirol. Ovuda su prolazili Germani pod Alarikom da osvoje Rim. Preko njega, izgradiv veliku cestu g. 1772. vladala je u prošlosti Austrija Venecijom. A kad je godine 1866 izgubila Mitrice, zadržala je Brenner. Položila je tuda 1867 tračnice koje vode preko 67 mostova i 22 tunelja. Zadržala je v Trentino dolinu, u koju prema jugu vodi Brennerski klanac. Taj Trentino slovio je da godine 1914 kao »Italia Irredenta«, neoslobodjeni Italija

Taj Trentino tražila je Italija od Austrije prije nego što je ušla u veliki rat. Austrija nudila je rasnu granicu uzduž Trentina, koja bi bila Italiji dala čitavu jezgru Ladine, što su žirjeli pod austrijskim upravom. U ponudi bila je uključena i varoš Trent. Italiji to nije dostajalo.

Godine 1915 potpisani je tajni ugovor u Londonu. Prema njemu Italiji je obećana ne rasna, več strateška granica. Linija imala je teči razvodnicom preko najvišeg sedla, gdje leži seoce Brenner 4470 stopa nad morem. Ta linija postala je stvarnošću mirom u Saint Germainu.

Italija je tisoč dobila 350.000 novoga pučanstva. Od tega samo dolina govori djetinjstvo talijanski. Brdjani, koji predstavljaju dve trećine novog pučanstva govore njemački. Južno od Brennera, u Trentinu. Talijani su u manjini. Sjeverno od Brennera, u Tirolu, oni izčevajajo.

Nijemci imadu rasnih aspiracija preko Brennera na jug. Talijani nemaju takovih preko Brennera na sever. Taj klanac označuje donekle rasnu medju v granici dviju kultura. Nu on označuje geopolitičko razmedje. Rijeka Inn ne teče u Sredozemlje, več v Dunav. Učinili Tirol talijanskim bilo teži posao od prusiziranja Poljske ili Finske.

NIJEMCI ĆE BACITI U ZRAK DRUSUSA

NAPETO STANJE U JUŽNOM TIROLU.

Informacije antifašističke štampe.

Antifašistički list »Giustizia e Libertà«, ki izlazi v Parizu, donosi vijest iz Milana, v kojoj kaže, da je stanje u Južnem Tirolu vrlo napeto u poslednje vijeme. Takva je atmosfera, da su se čak pronijele vijesti, da su Nijemci ubili federalnog fašističkog sekretara Talarija. To medutim ne stoji, jer je Talarijo još živ. Ali napetost je ipak velika.

Neraspoloženje izmedju njemačkog i talijanskog elementa je duboko. Nijemci se sastaju v kavanama in govorite sretna, polasku broda, na kojem je i njezin sin.

To je napisao list »Regime Fascista«, 24. februara.

GRADBA ZASILNIH VOJAŠKIH BARAK V TRŽIČU

Trst, februarja 1935. — (Agis). — Z veliko naglico so pričeli prejšnji mesec postavljati v okolici Tržiča zasilne vojaške barake. Ne ve se ali bodo služile kot kasarne ali kot bolnice. Dele iz katerih grade te barake dovaja od nekje iz notranjosti. Opaža pa se v zadnjih dneh večje povpraševanje po hrasistem lesu po nekaterih krajih na Goriškem, kar spravlja ljudje v zvezo z novimi potrebami za vojaščino. Med ljudmi so se pričele vsled teh novih del širiti najrazličnejše in često zelo razburljive vesti: da so se na abesinski meji že na večjih krajih spopadli in da je na poti že prvi transport ranjencev, katere naj bi po teh govorih zdravili v barakah pri Tržiču. Toda te govorice so vsekakor zrasle iz fantazije in so preuranjene.

PEDESET HILJADA NJEMACKIH PREZIMENA U JUŽNOM TIROLU BIT CE ITALIJANIZIRANO

Hitler postaje Baracca!

Prema vijestima iz južnog Tirola berlinski listovi javljaju, da su talijanske vlasti odlučile da sada potaljane 50.000 obiteljskih imena južnotirolskih Nijemaca. Medju ostalim bit će jedno obiteljsko ime Hitler potaljano u Baracca, što bi značilo da talijanski filologji u Hitlerovom imenu vide nekog čovjeka iz Hütte, ali to ipak nije — baraka.

ŠALJITE PREPLATU!

VIDEMSKI NADBISKUP NOGARA I MUSSOLINI

IDEALNA SARADNJA CRKVE I DRŽAVE U POGRANIČNIM KRAJEVIMA — PRILOG
UPOZNAVANJU JEDNE STRANE ASIMILACIJOUE AKCIJE

Trst, marta 1935. O videmskom nadbiskupu Nogari pisala je »Istra« već u više navrata. Imala je prilike, da ga prikaže s obzirom na njegovu privrženost fašizmu i njegovu saradnju s fašizmom na italijanizaciji naših krajeva. On je izdao mnoge naloge, koji će ostati zapisani u historiji našega naroda pod Italijom, s naročitim obzirom na ulogu izvjesnih crkvenih velikodostojnika u asimilacionoj akciji. Famozne su njegove odredbe o propovijedima u slovenskim selima Beneške Slovenije.

Nadbiskup Nogara je sad do još jedan dokumenat, koji se ne smije zbaciti. On je povodom korizme prošlih dana izdao pastirsku poslanicu, u kojoj govori o pitanju, koje nas naročito interesuje: o saradnji crkve i države u našim pograničnim krajevima. On kaže u jednom dijelu te svoje poslanice iovo:

„Cinjenica je, da je ovdje kod nas danas Religija poštovana više nego što je bila poštovana u vremenima, koja nisu mnogo daleko. Svecenstvo u svojoj hijerarhiji okruženo je časnu. Podučavanje religije, koje je ušlo najprije u osnovne škole, prošireno je zatim u srednje škole, a nadamo se, da će doskora dobiti pravo na gradjanstvo i na univerzama. Političke, vojničke i administrativne vlasti ne manjkaju da učestvuju u svečanim prilikama na crkvenim funkcijama, žele prisustvo svećenika u svojim manifestacijama i sazivlju blagoslov crkve na glavna svoja djela. Utječljiva je činjenica to, za koju smo duboko zahvalni onome (Mussoliniju op. ur.) koji upravlja sudbinom domovine i koji je s mudrim shvaćanjem i dalekovidnošću znao da rasprši predrasude, da prekine razmircu, te da uskladi interes Crkve s interesima Domovine. Veti nam je dano da osjetimo blagodatne učinke tog sporazuma i harmonije, a još će veći biti u budućnosti. Neka je blagoslovjen i hvaljen Gospodin!“

To je napisao videmski nadbiskup u svojoj poslanici. Nesumnjivo interesantna stvar, koja je tim značajnija s obzirom na faktično stanje crkve u našim krajevima. Očito je po tome što Nogara tvrdi, da se ne radi o nekom pritisku

fašizma na crkvu, nego je crkva u našim krajevima dobivojno u saradnji s fašizmom.

U takvom okolnostima crkva bi imala i moralno pravo i dovoljno snage da za svoje vjernike Slavene traži ona prava, koja im po prirodi pripadaju, a to znači jezik u crkvi, narodne svećenike itd., sve ono, naime, što im je u posljednje vrijeme oduzeto i na što crkva pristaje, navodno zato, jer se nalazi prava fašizmu u neravnom odnosu.

ŽUPNIKA DORBOLOJA NI VEĆ V AJDOVŠĆINI

Gorica, marca 1935. (Agis). Nenadoma je izginil iz Ajdovščine znani župnik Dorbolo, o katerem smo precej poročali. Ne vemo točno ali je moral iz ajdovske župnije na ukaz političnih ali cerkvenih oblasti, ki so ga semkaj poslale ali pa se je poslovil sam, ker mu je postalo v kraju že malo preveč nerodno. Po zadnjih dogodkih, v katere se je zapletel in s katerimi se je moralno kot duhovnik popolnoma diskvalificiral, je postal med našimi ljudmi popolnoma nemogoč. Priljubljen že od vseh začetkov ni bil klub temu, da se je trudil na vse načine, da bi se ljudem prikupil Skušal je celo, kadar ga je prijela sveta jeza povedati kaj s prižnica u neki slovenščini, a mu ni nikoli uspelo. Njegove pridige pa so navadno še dolgo zabavale ljudi. Ajdovci so prepričani, da je ta „štrafinga“, to priljubljeno besedo, ie često uporabljali pri pridigah, enkrat za vselej izginila in si tudi želijo, da ne bi bili blagoslovjeni v bodoče s kakim sličnim >pastiriem“.

DON SESTAN AUTOR MOLITVE ZA DUCEA POSTAO JE KANONIK.

Don Battisti, don Sestan i don Cecino novi puljski kanonici.

Pula, marta 1935. — Porečko-puljski biskup imenovan je tri nova kanonika puljskog kaptola, don Luigia Battistija, don Vittoria Sestana i don Jakova Cecina (Cecinovića), sadašnjeg župnika u Medulinu.

Puljski »Corriere Istriano« pozdravlja to imenovanje i čestita novim kanonnicima, koji su »svi zasluzili to priznanje njihovih religioznih i civilnih kvalitetata«.

Ali naročito pozdravlja puljski list imenovanje don Sestana. Iznosi njegov život i njegove zasluge za talijansko Istru u doba iridentističkih borbi. Kako

je poznato, don Sestan je lanjske godine objavio jednu molitvu za Mussolinija, koja je interesantna kao dokument o odnosu fašizma i crkve u Italiji, naročito u našim krajevima.

IZLOŽBA ŠTAMPE U VATIKANU I STAMPA JULIJSKE KRAJINE

Početkom augusta će se u Vatikanu otvoriti svjetska izložba katoličke štampe. Već su iz cijelog svijeta prisjeli katolički listovi, koji će tvoriti jedan dio, a periodička misionarska štampa bit će u posebnom odjeljenju.

Za tu izložbu vrše se velike pripreme u Vatikanu i u cijeloj Italiji. Jer to je, odnajzad, jedna vrsta atrakcije za strance i turiste.

Nas zanima hoće li na toj izložbi biti zastupani i katolički listovi, koji su izazili na našem jeziku u Julijskoj Krajini i hoće li barem na toj izložbi biti označeno da su nekada izazili. — I hoće li na toj izložbi biti zastupani barem oni brojevi ljudljanskog »Slovenca«, u kojem se iznasa očajno vjersko stanje katolika u Julijskoj Krajini.

Vjerujemo da će ukinuti katolički listovi Španije i Mexika biti bogato zastupani.

Idemo da vidimo hoće li se u augustu vidjeti barem naslov »Glasnika sv. Pavla ili »Pučkog Prijatelja«.

Crkva i narodnost

Zagrebački nadbiskup preuzeo g. dr. A. Bauer izdao je svoju korizmenu poslanicu o Isusu Kristu kao Jagnetu Božjem, Mesiju, dobrom pasturu, velikom svećeniku, učitelju, zatim o Crkvi Njegovoj i svetim sakramentima.

U poslanici kaže i ovo:

Istina je, da su katolici u Jugoslaviji upravo tako vjerni i odani svojoj domovini kako su katolici Francuzi, Englezzi, Spanjolci, Nijemci, Talijani itd. odani svojim. Ali dakako katolička crkva ne priznaje, niti će kada priznati, da je ona igdje skučena na jednu narodnost ili jednu državu. Krist nije svoju jednu Crkvu osnivao za bilo koji pojedinacni narod ili državu, već za sve narode, za sav svijet. To je prednost Crkve katoličke, to je njezina snaga i ugled u svijetu.

„LJUBAV“ ZA NAŠ JEZIK U ITALIJI

U Italiji izlazi revija za strane jezike »La lingue estere«. U broju od marta mjeseca počinje g. Umberto Urbanaz-Urbani da stampa tečaj hrvatskog jezika. Kao predgovor tom tečaju uredništvo pretstavlja čitateljima g. Umberta Urbanza-Urbani:

»On je smatran i u inostranstvu za našeg najpoznatijeg slavista. Talijansku kulturu je obogatio velikim brojem kritičkih radnja i prevoda, sa kojima je Urbani saradivao, zajedno sa grupom radišnih učenih talijanskih slavista na talijanskoj slavistici kojih su osigurali prvo mjesto na svijetu. To je priznao i poznati francuski učenjak Leon Savadjian.

I to je još jedna fašistička perfidnost. Dok su hrvatski i slovenski jezik istjerali čak i iz crkve u Julijskoj Krajini, dotle se hvale sa razvijkom slavistike u Italiji. U isto vrijeme dok stampaju hrvatske gramatike i upućuju na učenje hrvatskog jezika, u to isto vrijeme njihovi učitelji pljuju u usta našoj djeci kada izgovore svoju materinsku riječ. — A ulogu nekog presadjivača slavenske kulture u talijansku igra potalijančeni i fašizirani Slovenac iz toga kraja gospodin Umberto Urbanac Urbani.

Ta talijanska perfidija dobila je svoju krunu forsiranjem učenja hrvatskog jezika, dok se sve moguće strahote dogadjaju oko borbe za taj jezik u Istri i ostaloj Julijskoj Krajini.

INTELEKTUALNE VEZE ITALIJE I DRUGIH NARODA I NASA KNJIGA U JULIJSKOJ KRAJINI.

»Il Giornale d'Italia« od 7. o. mj. dona slijedeće obavještenje:

»U svrhu da se uklone sve prepreke razvijanja intelektualnih odnosa između Italije i drugih država, vlada je bila dozvolila da se strane novine mogu slobodno uvažati u Italiju. Sada je ukinuta i ograničenja od februara ove god. i dozvolila je slobodan ulaz i rasturanje svih stranih ilustriranih listova i knjiga, štampanih na stranim jezicima. Listovi i knjige moći će da ulaze u Italiju u neograničenom broju bez obzira odakle su, pod uvjetom reciprociteta.«

Tako službeni »Giornale di Italia«. Nas zanima da li ta naredba vrijedi i za jednu od 18 provincija Italije t. j. za Julijsku Krajinu. Da li se to odnosi i na naš kraj ili je i ovom prilikom Julijsko Kraljevina tretirana kao pokrajina drugog reda. Više je nego sigurno da to pravo ne vrijedi za naš narod, ali mi bi se usudili da tražimo od te »liberalne« Mussolinijeve Italije da ne pali na lovačama molitvenike i čitanke našem narodu u Julijskoj Krajini, i da naše ljude ne tjeraj na Lipare radi Kačićeve pjesmarice.

Bojimo se da taj »liberalizam« fašizma neće ići tako daleko, i da je i ova nova naredba samo jedan običan fašistički blef, ubaćen u druge svrhe nego što je međunarodna intelektualna saradnja.

»JAJNINE«. Ovo izvanredno jelo naše domaće tvornice »Pekatete« (makaroni, špageti i prilozi za juhu) prodaje se po cijeloj našoj državi. Svuda ih vidimo po izložima: u Zagrebu, Beogradu, Skoplju, Splitu i po svim drugim gradovima i pokrajini.

To je najbolji dokaz, kako ih se svuda upotrebljava i kako su oblijebljene medju svima.

BOLGARSCINA V ITALIJANSKEM RADIJU

Trst, marta 1935. — (Agis). — Pred nedavnim časom je naš list prinesao vest, da je talijanski radio uvedel vsak večer četrt ure madžarskih novic. To je napravilo na Madžarskom precej lepotis. Na podlagi teh izkušenj se hoćejo prikupiti tudi Bolgarom, s katerimi so postale vezi u zadnjem času dokaj rahle. Velika radio postaja v Firencah bo za to oddajala trikrat na teden večer poročila v bolgarskom jeziku o dogodkih, ki se predvsem tičejo Bolgarov in so njim namenjene. Poleg madžarsčine in bolgarsčine je znano, da radio postaja v Bari oddaja tudi poročila o dogodkih v Jugoslaviji v dokaj spakodrani srbohrvačini, da jo lahko poslušajo »neodrešenik« Dalmatinci. Razen tega imajo še talijanske radije postaje poročila v albansčini in celo v nemščini. Upajmo, da bo prišla sedaj na vrsto tudi slovenščina!

NESREĆA NA MALOJ UČKI

I talijanske novine pišu »Mala Učka« Pula, marta. — Dvije djevojke iz Sušnjevice, Ana Božić i Ljubica Jelović, isle su iz Moščenica u Sušnjevicu, ali ih je na Maloj Učki zadesilo veliko nevrijeme, i obe su poginile.

Interesantno da »Il Piccolo« i ostale novine koje to javljaju, nemaju još talijanskog imena za Malu Učku, već pišu uvijek »Mala Učka«.

VERONSKA BANKA GOSPODAR VODNJANŠTINE

Strašne prilike sela u južnoj Istri

Pula, marta 1935. Prilike našega sela su strašne. Mi smo o njima već mnogo pisali. Nećemo se sada vraćati u opisivanje svih detalja. Kažemo samo, da naša seljačka imanja propadaju dan za danom i postaju sve katastrofalnije prilike našega sela. Eto, naprimjer Vodnjanstina, koja je nekad cvala, umire od nevolje. Oko Vodnjana ima 1500 hektara obradive zemlje. Tu rodi oko 45 hiljada kvintala grožđa za 30 hektolitara vina. Vodnjanstina producira oko 7500 kvintala žita. Ali ipak stanje je očajno. Cijene su strašno pale a i produkcija pada, jer seljak ne može da uloži ništa u svoju zemlju, da bi mu bolje rodila. Ne kupuje ni umjetnog gnojiva, ne traži bolja sjemena. Ostavlja zemlju neobradjenu, jer ne smaže troškove.

To piše čak i puljski »Corriere Istriano« od 3 marta. Dr. Domenico Bilucaglia konstatuje, da na Vodnjanstini produkcija žita još uvijek iznosi pet, sest kvintala po hektaru, dok bi morsla biti 15 kvintala...

Medutim uza sve to, što je tako niska produkcija porezi su veliki, kao da je produkcija od 30 kvintala po hektaru. Pisac toga članka kaže, da je taj porez najteža žrtva, koju mora seljak u Istri da čini. On konstatiše, da je poljoprivreda na Vodnjanstini na rubu propasti. Razmjer kojim rastu dražbe imanja na Vodnjanstini to dokazuje. Ako se tako nastavi Institut u Veroni, koji naredjuje dražbe zbog neplaćenih poreza, postat će gospodar svih imanja na Vodnjanstini u smislu negdašnjeg latifundističkog sistema. Bilucaglia kaže doslovno: »signorotto feudale del latifondo dignanese...«

Ovome ne treba komentara, nego iznosimo ovako kao dokumenat.

SLAVENSKI SELJAK TJERA SE SA NJEGOVE ZEMLJE, IZ NJEGOVE KUCE A NASELJUJE SE TALIJANI. — JEDAN TIPIČNI SLUČAJ.

Zabići, marta 1935. Prošlih dana prodalo se je na dražbi, koju je tjerala ezeratora, zbog poreza, imanje jednog našeg vrlo poštenog i čestitog seljaka Stenbergera Franca. Ne samo da su mu prodali nekretninu, nego su posegli i za onim stvarima, koje se ne bi smjelo oduzeti čovjeku. Zaplijenili i prodali su

mu svu rubeninu, a i jedino odijelo koje je imao.

Spomenuti treba da je Štenberger bio ranije u našem selu jedan od prvih posjednika, imao je gostonu i dučan, ali su mu pred godinu dana oduzeli jedno i drugo. Njegovo je imanje na dražbi kupio jedan »njihov«, koji se je k nama doselio godine 1933. Ovaj je to kupio za vrlo mali novac, jer su se pojedine stvari, koje su bile vrijedne 200 lira, prodavale za 10 lira i još manje. — Nije se nitko naš takmičio da kupi, nego samo taj Talijan.

Vrlo nam je teško, jer vidimo da će se u našem selu ukorijeniti jedan talijanski doteperac, a bojimo se da ne bude još više toga, jer nas se Slavene na sve moguće načine muči a »njihovim« idu pak vlasti u svemu na pomoc, da italijaniziraju naš kraj.

KARLO ONIBENE ILI SISTEM TALIJANSKE INVAZIJE U NAŠA SLAVENSKA SELA.

Pograje, marta 1935. Kad su Talijani na nepravedan način okupirali

ove naše rajeve, i prvi njihovi vojnici došli u naše selo, odmah im se je do-

došlo i naš zemljišni posjed.

Posledice gospodarske propade kmetij na Goriškem

Gorica, marca 1935. — (Agis). — Znano je, da gredo dan za danem vedno već kmečkih posestev na dražbo. Toda do sedaj je bila dana možnost posameznikom, bodisi domaćinom ali bližnjim sorodnikom, da so odkupili posestvo in ga prepustili prvotnemu lastniku. Izjemo so tvorili le, a še ti ne vedno, talijanski denarni zavodi, ki so kupovali posestva z namenom, da jih naseli z italijanskimi koloni. Seveda so bili ti podpirani od talijanske vlade, ker posestva niso nikoli mogla vraćati potrebnih odplačil. V zadnjem času pa so po Goriškem oblasti poostrije postopanje in prepovedale oziroma onemogočile bližnjim sorodnikom kupovati takšne posestve. Prepoved gre celo tako daleč, da se morajo kmetje izseliti iz vasi v kateri so dosedaj živeli in se preseliti v

kmetij, na kraj, a

ITALIJA, NEMČIJA IN MI

V naši neposredni bližini — du, na samem našem ozemljju — sta si že nekaj časa v laseh dva imperializma, dve ekspanziji, ki sta prav na našem telesu tako usodno trčili skupaj: obmorljemu »Dran nach Osten« današnje Nemčije z »mostom do Adria na Jugu in podonavsko-balkansko politiko fašistične Italije.

Najnowoči fašistični publicisti nam tega spora prav nič ne prikrivajo. Vsi so si edini v tem, da je imperialistični zalet fašistične Italije naletel v Podonavju, ne samo na močan odpor prizadetega avtohtonega elementa (zlasti Jugoslavije in ostalih dveh držav Male antante), ampak tudi na resnego konkurenta — v nemški ekspanziji proti Vzhodu in Jugovzhodu. Mussolinijeva Italija, ki je do pred nedavnim še z vso vnemo podpirala nacistične težnje v mednarodni politiki, je v Hitlerjevem »tretjem Rajhu« naenkrat spoznala svojega tekmece, ki ji je s uspehom križa njene ekspanzijske načrte v Evropi. Mussolini je še ob pravem času vrgel iz naročja... kaže, ki je z njo nameraval pikati druge, ki bi pa kmalu njega samega — svojega »dorobnikarja! — prvega ptičila... Danes se ta kača zvito in škodoželjno smeje za Brennerjem Mussolinijevim afriškim ekspedijam in čaka, čaka — na plen...

Italija je besna. Fašistično časopisje divja. Časopisna polemika, ki je že pred nekaj meseci rzbudila evropsko pozornost, kar noče pojenjati. Vsak, še tako skromen in nedolžen protifašistični pojavi današnje nacistične Nemčije fašistično časopisje sproti beleži in na vsakega tudi sproti reagira. Monopol za odgovoroma ima navadno »Gornala d'Italia«, katerega glavni urednik Virginio Gayda »avtoritativno« sproti zavrača nemške izpade, ostalo časopisje pa slepo posnema, da je odgovor izdatnejši. Le redko se še kak drug časopis toliko ojunaci, da sam odgovori.

Takih zabavnih primerov te svojevrstne polemike je bilo zadnje čase mnogo. Dva slučaja pa sta posebno zanimivi: 1) Gaydova reakcija na članek nekega Gustava Giereja v berlinski reviji »Volk und Reich« in 2.) reakcija na Göbbelsov izzivalni govor z dne 8 februarja t. l.

Za nas je ta polemika toliko bolj pomembna, ker nam nazorno razkriva nemške in italijanske namere v naši neposredni bližini. Nastojanje obeh protagonistov je pri tem tako zamožavestno, da sta menda že kar prepričana, da tretji (in seveda glavni) protagonist — objekt njih imperialističnih aspiracij — sploh ne prida v poštev. Ta pa kratekmalno molči in se predra svoji usodi, ki je usoda malih narodov. In vendar smo prav mi itisti jezitek na tehnici, ki naj odloča... duabus litigantibus, med tremka ki se prepričata.

Pričakovali bi, da bi se tak imperializem že samimi glavnimi protagonisti more zdeti nesmisel v sodobni Evropi. Saj so vendar evropski narodi več ali manj na isti stopnji civilizacije in je že sam poskus ustvarjanja kakršnegakoli privilegiranega položaja kateregakoli izmed njih nad drugimi tako protinaraven, da mora nujno naleteti na odpor prizadetih, ki imajo dovolj odprtih oči, da tako igro še ob pravem času opazijo in z odporom ponizajo na zahrbten, podel — račun brez krčmarja...

V knjigi »Les Balkans — face à l'Italie« (Balkan — nasproti Italiji) je znani francoski publicist Jaques Ancel, profesor na Institutu visokih mednarodnih nauk v Parizu, že l. 1928. pravilno zapisal, da so računi fašističnega imperializma v Podonavju in na Balkanu v osnovi pogrešeni: Italija živi v čudni iluziji predvino mentalitete nekaterih zapadnih velesil, če meni, da mali narodi in majhne države niso zmožne, torej tudi ne vredne samostojnega življenja. »Italijani morda poznavajo zgodovino«, pravi Ancel, »toda nikakor niso zmožni zapasti geografskih sil, ki so ustvarile narode.« In končno, pravi Ancel, Italija ne sme prezreti, da so Balkani sami že zaslutili nevarnost, ki jim preli...« Sedaj so že v stanju održati rezistenco proti velikim silam; ali more torej ta polotok biti še tako lahko sahovnica za komplikirane igre?«

To je bilo l. 1928., pred šestimi leti. Italija je imela tedaj na Balkanu svojo utrjeno pozicijo v Albaniji, s katero je malo poprej sklenila »prijateljsko« pogodbo z dobo 20 let, ostali Balkan pa je bil ves razcepil in Jugoslavijo skoraj izolirana. Danes je Italija sicer še vedno v Albaniji, a Balkan je že spoznal svojo nevarnost in se temu primerno tudi organiziral. Balkan je Italijo že sam opozoril na njeno iluzijo...

In vendar se Italija še vedno krčevito drži svojega imperialističnega programa v Podonavju in na Balkanu. Zanjo, tako izgleda, je njena imperialistična funkcija zares... fatalna, kakor pišejo fašistični publicisti in kakov dan za dnem ponavlja fašistično časopisje. »Moramo se razširiti ali — počititi«, je dejal Mussolini l. 1927. dopisniku dunajske »Neue Freie Presse«. In zdi se, da je »Duce« s tem stankom zares najboljše zadel problem italijanske ekspanzije. V tem smislu je italijanski imperializem zares... fatalen.

Morda, pa je v tej »fatalni nujnosti« tudi opravljeno za njegovo preveliko samozvesti in njegovo iluzijo? S te strani bi se nam zdela celo samozavest, s katero brani »svoje« postojanke v Srednji Evropi in na Balkanu proti »njemškim« postojankam, bolj tragična kot smesna... Je pa v resnici oboje. Isto velja seveda glede Nemcov, ki so tudi že kar prepričani, da je ta naš »Boden« že ganz und durch... nemški »Boden«.

Tako pravi n. pr. dr. Volkmar v knjigi »Untersteier, die deutsche Südostmark« (dec.

POLITIČNI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ V ITALIJI**SLIKE IZ VSAKDANJEG ŽIVLENJA**

Ljubljana, 13 marca. (Agis) Klub vsem nasprotnem, ki jih nudi fašistična ideologija sama in klub temu, da je popolnoma nemogoče združiti dva fašisma med seboj, se Mussolini trudi, da bi to dosegel in ustvaril nekak »univerzalni fašizem. V ta namen je bila sklicana pred časom v Švici v Montreux na FAŠISTIČNA INTERNACIONALNA KONFERENCA«

»zgodovinski kongres«, kot so pisali italijanski časopisi. Poskušalo se je ustvariti internacionalno fašistično organizacijo. Temu kongresu je sledil kmalu kongres v Parizu, na katerem se je dal Mussolini po svojih zastopnikih imenovati za najvišjega poglavarja svetovnega fašizma. Predsedoval je temu kongresu namreč Italijan Coselschi in zastopane so bile fašistične frakcije iz Francije, Grške, Norveške. Sestanek je finansiral Mussolini in si je dal tudi poslati vdanostno brzojavko.

Med tem pa se morda popolnoma drugače kot se je na tem kongresu govorilo, razvijajo dogodki v Italiji, ki nudijo, kot »vzor« fašistične države, gotovo najmanj svobode na svetu. Naj se obrnemo le malo na

ZAPORE »REGINE COELIC«,

posebnega sodišča itd. Z neznanjano hitrostjo, celo pospešeno se vrše procesi proti delavcem, katerim obetajo na zunanj raj na zemlji. Ječe se polnijo. Mussolinija je strah pokazati mednarodni komisiji pred svetom drugo stran svoje medalje in kraj, kjer se v najboljši luči pokaže prava svoboda in fašizem v pravi luči. V sodnih zaporih glavnega mesta so ječe stalno do zadnjega kotička natrpane. Toda število teh bi bilo še večje, če bi v ječah samih ne zmanjkovalo prostora. Mednarodna komisija, ki si je nadela naloge, da bo obiskala zapore, sedaj z neznanjano energijo vrši propagando in skuša dosegiti svoj cilj klub temu, da ji Mussolini prvič ni dovolil obiska ječ. Njeno delo moramo spremljati z največjim zadovoljstvom.

V italijanskih časopisih se čita naslov: »Turin se obnavlja«. Med vrstami pa piše, da je

NAJVISJA OBLAST DOLOČILA 30 MILIJONOV ZA ZGRADBO NOVIH ZAPOROV.

Časopisi se pristavljam, da gre za moderne in lepe zapore, ki bodo obsegali 50 zgradb in ki bodo lahko sprejele 1.800 oseb. Turinsko in ostalo prebivalstvo se torej v resnici lahko veseli te obnove mesta.

SLIKE IZ GOSPODARSKEGA POLOŽAJA V ITALIJI SO OBUPNE.

Iz raznih časopisov, ki v inozemstvu seveda, o tem poročajo, bomo prinesli le par odlomkov. Zanimiv zgled, ki je v zvezi z zmanjšanjem delovnega teknika nam nudi tovarna »Lancia« v Turinu, kjer se jasno vidi kako se zmanjšuje na eni strani delovne ure, na drugi strani pa zahtevajo isto kvantitet dela v najmanjšem času. V tej tovarni, v kateri se vrši delo na trak, se morajo izvršiti sedaj namreč gotove operacije v polovico krajev času, kot do sedaj. Ker se klub temu v tovarni delo ni povčelo in je brezposelnost skoro ista le pritisik in iskorščanje je večje, vladam med delavstvom veliko nezadovoljstvo.

V Trstu nam je gospodarski položaj deloma znan. Zanimivo pa je klub temu sledenje poročilo:

NEKI DELAVEC PIŠE O POSEBNIH URAH,

ki jih je sicer zelo malo in ki so plačane tako-le: prvi dve ura za 25 posto več kot redne, do polnoči 30 posto, po polnoči pa 50 posto. Ker so plače zlasti mlajših delavcev zelo nizke, je previšek klub velikanskemu naporu zelo majhen.

ZANIMIVA JE SLEDEČA VEST IZ LOMBARDIJE,

ki slika položaj italijanske fašističke šole in način kako tudi tu skušajo izsiliti čim več denarja iz staršev šoloobveznih otrok. Tako morajo plačati pet lir za vpis v Opero Nazionale Balilla, dalje morajo obleciti otroke v črne oblike, kupiti črno kapo z fašističnim znakom in vse to pod monopolno ceno. Dalje mo-

rajo plačati 10 lir za neki šolski sklad, ki izdaja poseben listič, za katerega je treba zopet mesečno 1 liro. Vsak teden morajo dati po 50 cent, za listič balille. Dalje zbirajo lirice za vse mogoče javne zbirke, darove itd. Zastonj dobi le redko kdo šolske knjige. Vsaka knjiga pa stane po 8 do 10 lir. Razredi so prepričani, po 40, 50 in celo 60 učencev v eni učilnici, klub temu da je na tisoče učiteljev in učiteljic brez posla.

POLOŽAJ KMETOV V EMILII JE POSEBNO TO LETO OBUPEN.

Fridelali so polovico manj žita. Pri mlajšem žitu je bilo zaposlenih le okoli 10 posto vseh moških in 6 posto žensk. Dnevna plača je znašala okoli 12 lir za moške in 8 za ženske. Pri tem pa niso odštevi razni odtegljaji za organizacijo, zavarovalnino itd. Ponekod, tako v pokrajini Puglie, je položaj še slabši in prišlo je celo do uporov. Tako so prišli demonstranti, do 1000 po številu, v Foggi do občine in zahtevali odpravo nekaterih davkov. Oblast je bila proti njim skoraj brez moči, jer se vedno bolj širilo gibanje. Med demonstranti se je opazilo tudi precej črnih sraje.

V okolici mesta Vercelli živijo kmety brez dvoma v najbolj nemogočem položaju. Klub temu, da so stoprocentno brezposelní ne dobivajo nikake podpore, niti takozvane zimske pomoči. Kmetje, ki so večina majhni posestniki s skromno hliščo in nekaj ogradami v tem kraju nočijo več obdelovati zemlje in eden za drugim prehajajo v armado brezdomcev, ki se z dneva v dan bolj veča in potepa s kraja v kraj.

Ko citamo take vesti nam pride slučajno v roke.

CITAT FAŠISTIČNEGA ČASOPISA »LAVORO FASCISTA«:

v ženski se je pričela ustvarjati nečesa nova mentaliteta, ki mora na vsak način zginiti in ki je v tem, da so ženske iskale v službi le neko gotovo razvedrilo in kak majhen luksus, med tem ko skrb za družino zahteva vse polno odpovedi in drugih žrtev. Radi bi videni v današnji Italiji mnogo takih žens, ki so mislimo, da se fašizmu teh, ki so v službi le radi luksusa ni treba batiti.

V fašistični Italiji se ne sme preveč misliti s svojo glavo to je že do sedaj marsikdo okusil. Vsak gib, ki količkaj kaže na osamosvojitev in vsaka jasnša beseda mora biti že v kali zatrica.

MLADEMU PISATELJU FASISTU ALBERTU MORAVIJI SO PREPOVEDALI IZDAJO ROMANA,

ki ga je hotel tiskati pri znanem založniku A. Mondadori v Milanu. Moravia je se zelo mlad in se je s svojim romanom prvencem »Gli indiferenti« zelo iskal. Že takrat so mu obetaли, da bo imel sitnosti z oblastmi. Povdoriti moramo še, da je mladi pisatelj član fašistične mladinske organizacije.

TALIJANI SVE MANJE JEDU

Cifre iz službene statistike, koje to dokazuju.

Trst, marta 1935. — Službeni fašistički biljeti za statistiku, »Bollettino di Statistica« donosi u februarskem broju na strani 123 statistiku o prodaji živežnih namirnic na malo u Milanu. Uzeta je za bazu kot 100 visina prodaje živežnih namirnic na malo u godini 1934. Uporedjeno s tom bazom u januarju 1935 prodaja je pala na 87. Pad dakle iznosil 13 posto. Moramo doduše užeti v obzir, da su cijene živežnih namirnic pale na istoj bazi za 3 posto, pa je prema tome potrošeno živežnih namirnic za 10 posto manje prema bazi od 1934. To znači, da milansko gradjanstvo jede sve manje, a to se može reči i za čitav Italiju. Medutim spremata se rat u Abesiniji...

TALIJANSKA PREDAVANJA O »NEO-SLOBODJENOJ DALMACIJI

Trst, marta 1935. U poreču je održao arhitekt Arduino Berlam, poznati propagator »oslobodenja« Dalmacije, predavanje o temi »Carska palača Dioklecijana u Splitu«. On je na temelju arhitekture dokazivao, da je Dalmacija talijanska.

nale d' Italia pod značilnim naslovom »Contraddizioni« (nasprotja). Nepoučen človek bi si iz te semešne polemike lahko ustvaril čudno podobo Srednje Evrope: če bi verjetno Giere bi se mu morallo zdeli, da so vsi ti narodi v zahodne Evrope že čisto pod nemškim vplivom in če bi pa verjetno smejniti trditvam Gayde, bi si moral najmanj mitsli, da so isti narodi že v popolni oblasti fašistične Italije...

A kakšna je resnica, vedo ti narodi sami najboljše! Smo vendar v osrčju civilizirane Evrope, kjer smo brez strahu zapisali z Ancelom, da so vsi taki računi o primatih nad civiliziranimi narodi sodobne Evrope — najmanj, kar lahko rečemo — računi brez krčmarja.

V polemiki med fašistično Italijo in nacistično Nemčijo o njunih »primatih« na rzhodu pa nam še prav posebno vstaja pred očmi podoba dveh ljubosumnih zaljubljenec, ki se zmanj borita za lepo dekle, ki ne mara nobenega...

Dr. Branko Vrčon.

ASIMILACIJA SLOVENSKIH OTROK

Graovo dobilo otroški vrtec Gorica, marca 1935. — (Agis). — Znano italijansko potujčevalno društvo »Italia redenta« je otvorilo dne 4 t. m. otroški vrtec v Graovem, katerega bodo predvsem posečali otroci slovenskih staršev. Otvoriti so prisostvovale vse ugledne fašistične osebnosti goriške pokrajine. Ta slavnost se je vrnila v pravem fašističnem duhu z godbo, zastavami, blagoslovitvijo in z govorom. Nova potujčevalnica v Graovem bo nosila ime po Josipu Lapajni, ki je kot pilot padel z aeroplano v Furlaniji leta 1933. Omenjeni je bil po rodnu Slovensko doma iz Graovega, a se je kmalu prodal Italijanom. postal je tako zagrizen soyražnik našega ljudstva, ga preganjal in mu škodoval, kjer je le mogel. Ljudstvo ga je sovražilo. Kot pa nam je znano je tudi njegov brat kaj slabo zapisan pri domaćinu in je celo nevaren vohun, ki je tudi na Češkem kot tak deloval v korist italijanske države. Tudi o njegovih sestrih je naš list že večkrat poročal. Ta je bila pri županstvu, kjer je skupno s podeštanom poneverila večje vso. Oblasti so jo zaradi tega odsodile na tri leta ječe. Po svetitev te potujčevalnice poturici Lapajni smatrajo domačini kot navadno izizzivanje od fašističnih oblasti, ne pa kot kakšen vzgled.

OBLASTI PLENIJO DENAR NAMENJEN POLITIČNIM UJETNIKOM

Trst, marca, 1935 (Agis). — Že »Informazione Italiana« je prinesla pred kratkim vest, da so pričele oblasti strogo izvajati prepopoved o pošiljanju kakršnihkoli potrebščin in denarja političnim ujetnikom. Znano je namreč, da je radi prekršitev te zapovedi posebno sodišče izreklo že več odsodb. Gre tu za prihranke in kmetov in delavcev, ki so prikrili sode z Agisom. Postal je tako zagrizen soyražnik našega ljudstva, ga preganjal in mu škodoval, kjer je le mogel. Ljud

Naša kulturna kronikaSLIKARSTVO ANTUNA MOTIKE

Velika izložba Antuna Motike u zagrebačkoj Modernoj Galeriji značajna je za cijelokupnu hrvatsku umjetnost, ali nadasve za Istrane kao neobično važan i jasan izražaj njihove umjetničke sposobnosti. Uz priznanje Balotine Gervaisove i Kosovelove lirike, Motika je još jedan dokaz naše velike sposobnosti asimilacije Europe i evropske stvarstva: čak jedan stvaran dokaz, da mi možemo i u umjetničkom pogledu ne samo primati nego i samoniklo nastavljati supertine, savremene, umjetničke aspiracije. Na malenom rtu Evrope, mi smo najzapadniji Slaveni, pa se obala od Sušaka zove Primorje, kao i uz Vladivostok. Zato nije ni čudo, da se još i kod nas neprestano ponavljaju stara ruska pitanja Zapadnjaka i Slavenofila. U toj neriješenoj debati, ja sam već jednom istaknuo, kako je naša budućnost u uživljivanju i produbljivanju najboljega što je otkrio Zapad, jer ćemo time najbolje otkrivali i same sebe. Mi nijesmo ni Skiti ni Obri, zato je naš put paralelan sa najboljim i najljepšim u Evropi. Ali to ne znači majmunisanje ni prenašanje evropskih trikova i podvala nego uživljivanje u sama sebe i svoje doživljaje, kritičko i metodičko usavršavanje, sposobnost da shvatimo tragiku života i ljepotu u njezinim čarobnjima, ali ograničenim područjima. Činjenica, da sam se u ovim izvodima našao zajedno sa pirotskim Antejem Dragoljubom, ispunila me je velikim i čistim veseljem i perspektivama ljepe i vedrije budućnosti. Sve ove stvari i treba isticati u ovo mutno i pometeno doba uniranja »izama«, kada se teškom mukom može dogledati i najkraće termini mjenica, a kamo li proricati sudsbine kultura. Mediteraneji iz splitskih kala i peristila imali bi pravo, kad bi se pismeno potužili Pavlu Valeryju, što nas je preskočio i zaboravio, kad je pisao pozivnice za svoj Mediteranejski institut u Nici. Pogotovo, jer u to uime Rima niječe Židov Del Vecchio — na singidunskim žurevima. Mi smo na mezeviju: geopolitičari nam to moraju čak potvrditi. Vjerujmo i nadajmo se, da će i nadalje kao i u čitavoj našoj prošlosti strujiti od obala vjetar progresa i kisa ideja zajedno sa jugovinama i ciklonima. Dok se čitavi naši krajevi grče i traže olimpijadskim skokovima prelaz iz epeskog doba u savremenost, naša obala je taj proces prešla pred više stoljeća te bez muke uspijeva da to i u umjetnosti izradi.

Antun Motika je jedan od tih uspješnih umjetnika. Sedamdesetak njegovih radova pokazuju profinjenost i zrelost pravog stvaraoca. Htio sam povezati njegov i Plančićev slučaj kao dokaz, kako mi možemo primati i nastavljati evropska likovna pitanja, a da ne budemo jalovi trhonoće tudi oblika. Meštrović je prvi bacio u svjet naš oblik i naš sadržaj, dolazi vrijeđe, kada ćemo uz zanatsku vještina tražiti od svakoga našega pravoga umjetnika ne samo da dostigne svoje evropske uzore nego da pokroči paralelno s njima, da dometne kus svoga srca i naše stvarnosti. Muzičari i književnici načeli su već iste teme.

W. Blake veli, da su sva vremena jednaka, ali su geniji uvijek iznad svoga vremena. Za talente se to ne smije reći: oni su uvijek odraz svoga vremena. Motikino slikarstvo ne bi se moglo zamisliti pred dvadeset godina. Postavimo se pred njeve slike i zapitajmo se: što za mene znače ove slike? Kako djeluju na mene? Kako mi uživanje pružaju?

Isključeni su naravno svi, koji imaju oči samo za to, da ne razbiju nos. Motiku se ne može gledati ravno sa ulice, jer je čitava njegova tehnika vrlo supitljiva i vrlo viešto nastavljanje evropskih likovnih problema. Kod nas se je samo prenosilo i Matisse-a i Cezanne-a, ali nitko nije ni pokušao, da nam objašnjuje, na koji način su ovi umjetnici gledali svijet oko sebe i pod kakvim su zanosima otkrivali svoje boje i svoje slikarske muke. A kako se doživljaj, zanos, duh ne prodaju ni ne kupuju, zaboravljalo se, da za svako umjetničko dijelo istoga pravca treba duševnoga raspoloženja i zanosa, koji će biti sličan raspoloženju, zanosima i mukama umjetnika, za kojima se teži.

Motika je zanesen svjetlošću. Netko se rastapa kad vidi janje na ražnju, dok Motika pada u zanos, kada njegove platane, vrtovi, rascvale voćke, ulice, lonci i cvijeće zatrepre u bijelim omamnog svjetlu.

Tko god se sjeća svojih ushića pod božjim suncem: neizrecivog veselja, što su suhe grane bademova i trešnja opet u cvatu, što su živice i vrtovi oživjeli, što je radost crvenila na diečjim obrazima, što su stvari u našoj sobi oživjeli pod sunčanim šarama i prelivima, osjetiti će i ove slike. Sav Motikin rad je grozničavo naprezanje,

da nam dočara ovaj svijet, koji je nazreo, i koji nam daje još omamlijen i zabliješten od sunca. Neposrednost, svežina utiska i iskrena toplina podavanja, bitne su oznake ove umjetnosti. Kad se uživimo u ovaj ne svagdanji patos, ako smo raspoloženi da se predamo ovom čistom gledanju, slika će iz svoje polusjene postati strašno kričljiva i zabliještit će nas onom istom snagom, kojom ju je Motika doživljjavao. Mnogi nijesu voljni, da se naprežu i žele ljestvicu boja masniju, jaču i težu. Ta i naše oči nijesu jednako oštrovidne i mnogi trebaju naočare! Motikina je umjetnost poluženska, vanredno fina: zato jako djeluje na lirske i senzibilne ljude. Njegova je velika prednost, što se ne može njezino djelovanje objasniti tehničkim finesama i mudroljubima, uvijek se osjeća doživljaj, velika, poštena emocija, za koju su platno, karton, boje, način rada, trikovi samo pomagala. Kao kada vidovnjak više drugovima da gledaju, Motika se napreža, da nas uvede u svoje začarane vrtove i zabliještene aleje. Sve je to tako naglo bačeno kao i tuševi Soseana ili Hokusaja. Da je Motika došao u njihovu školu bio je sigurno još jače razvio te svoje istarsko-japanske tendencije. Smiješno je, ali istinito da i jedne i druge veže trgovina hrizantema, a da je Motika samuraj uvec bi sigurno blagdane cijeća!

Ništa nije dalje od ovakova stvaranja od naprezanja: sve je tu zvižduk kosa na granu, sloboda rascvjetavanja, nesmetanost, veselje i radost. Medutim lako možemo zamisliti ove slike u jednoj drugoj i jačoj gami boja, ljestvica i melodije, koju čujemo mogu se beskraino varirati. U svim varijacijama. Motika zabavlja velikom invenциjom, maštom, obiljem motiva, senzualnošću, neslućenim trenutačnim snimkama liepota oko nas. Vozio se na ladji ili promatrao fijkerske konje, šumu ili ulice u kiši, on je uvijek sretan i blažen, dok stvara; život, koji otkriva zanos i svojom opravданošću. Ni časa ne sumnjamo, da je to kakav atelierski trik. Nama je slobodno, da poželimo nešto drugo, ali mi dobro znamo, kako je vibrirao, dok je slikao.

Ovih dana kreće Motika u Pariz. Taj grad postao je poslije rata Meka i Medina naših i stranih umjetnika. Za Motiku će doći kao nužna kontrola današnjice i prošlosti i kao bogato vrelo novih inspiracija. Dosadašnji radovi izbacili su ga na površinu tako naglo i tako otvoreno, kako se to rijetko dešava. To je još jedan dokaz našeg napredovanja i sazrevanja. Bez obzira na ikakve struje, Motika zagrijan svojim umjetničkim problemima, imat će prilike da još dublje pogleda u svijet i u sebe, pa se možemo nadati, da će kao jedan od predstavnika naše mlade umjetničke generacije težiti za sve većim i težim uspjesima. Jugoslavija i Istra trebaju umjetničko priznanje kao i aktivnu trgovacku bilancu. Jedna bez druge ne daju pravo na život narodima.

A. Bonišić

Zagreb, 1935.

NAŠ ROJAK JOSIP RIJAVEC V LJUBLJANSKI IN BEOGRAJSKI OPERI

Ljubljana, marca 1935. — (Agis) — Znani operni i koncertni pevec Josip Rijavec, ki je stalni gost Prage je pel v ljubljanski operi, kamor je prišpel iz Beograda. — Ljubljansko in beograjsko časopisje ga je z veseljem pozdravilo in primaša polno hvalje in priznanja. Naš goriški rojak ni znani in priljubljen samo pri nas, ampak tudi v tujini, saj je umetnik svetskega slovesa. V Ljubljani ga nismo že dolgo slišali, zato je njegov mehak liričen tenor ponovno zadivil gledališko publiko, ki ga je za njegovo res lepo igralsko in bogato dovršeno pevsko izvajanje nagradila z burnimi aplavzi. Obe predstavi, »Hoffmannove pripovedke« in »Carmen« je dirigiral rojak dr. Danilo Švara. Rojaku Rijavcu častitamo in želimo, da nas kaj kmalu obišče.

*

»OBZOR« O ČAKAVSTINI.

U zagrebačkom dnevniku »Obzoru« od 5 marta piše poznati mladi književnik Franjo Pavešić feljton pod naslovom: »Izumire li čakavština?« u kojem polemizira sa svima onima, koji tvrde, da čakavština izumire. Pisac odlučno pobjija takve tvrdnje i dokazuje da je naprotiv obratno istina, to jest da čakavština živi i da će živjeti. On uzmilje kao dokaz upravo to, što se javlja odlična čakavška lirika, koja je najbolji dokaz vitaliteta čakavštine. Za motiv svog članka uzimlje pisac zbirku stihova Draga Gervaisa, zapravo jednu misao iz predgovora Vladimira Nazora.

*

VLADIMIR NAZOR O ČAKAVSTINI

U »Obzoru« od 22. o. m. piše Vladimir Nazor o čakavštini. On zapravo odgovara Franji Pavešiću na njegov članak i tretira pitanje: umire li čakavština? On u tom svom feljtonu iznosi vrlo interesantne konstatacije, na koje ćemo se osvrnuti u jednom članku, u kojem ćemo sakupiti razna mišljenja štampana u posljednje vrijeme na tu temu.

*

OCJENA GERVAISOVIH STIHOVA U »OBZORU«.

U »Obzoru« od 8. o. m. piše opširno o Gervaisovoj zbirci čakavskih stihova g. Nikola Štefanić. Na tu ocjenu ćemo se još osvrnuti.

ČEHOSLOVAČKA ŠTAMPA O ČAKAVSKOJ LIRICI DRAGA GERVAISA

Jedan od najuglednijih češkoslovačkih listova »Prager Presse« (glasilo češkoslovačkog ministarstva vanjskih poslova, na njem. jeziku), koji se bavi mnogo svim jugoslavenskim kulturnim pojavama, donio je u broju od 16 februara kritiku »Čakavskih stihova« Draga Gervaisa. Napisao ju je urednik lista g. Magr. Prenosimo je doslovno:

*

Harmonika triumfira nad leutom. — Tako bi se moglo izraziti ono što je g. Vladimir Nazor napisao u predgovoru pod naslovom »Leut i Armunka« Gervaisovim »Čakavskim stihovima«. Živo i duhovito pripovijeda u tom predgovoru kako se ponovno dao na proučavanje Menetetićevih »pesni«, i kako se izgubio u metričkom vrtlogu dubrovačkoga kavalira. Kako mu, dok se muči sa tim pjesmama, donaša listonoša rukopis Gervaisovih čakavskih pjesama i kako pred pjesmama toga plebejca sa istarske obale tamni sjaj trubadurske lirike dubrovačkoga gospara. I koliko se više iskrenih zvukova čuje sa te harmonike, no sa žica elegantnog leuta talijanske provenijencije. Da se uvjeri, da je njezov sud ispravan pročitaо je svojoj sluškinji pjesme iz »Antologije čakavskih lirika«, koje su joj se vrlo svidjele dok se nikako nije mogla oduševiti za Menetetićeve pjesme, te je dapače izjavila, da će rado žrtvovati 20—30 dinara za »Čakavskih stihova«, koji su još u štampi.

U uvodu spomenutoj »Antologiji čakavskih lirika« — u kojoj imade i Nazorovi čakavski pjesmi — imade i jedno Nazorovo pismo u kojem je učinjen pokušaj, da se odredi smisao i bit ove pjesme u dijalektu, a taj bi bio u značaju, da u modernu hrvatsku liriku unese osvježenje. U predgovoru Gervaisovim pjesmama kaže, da se je prava čakavška umjetna lirika rodila tek danas, možda uoči svoje smrti, iz duše istarskog čovjeka, da makar u zadnji čas dodje do riječi i da se afirmira. Da u opće ne stoji, da je poesija na umoru, već da ona hoće da se pomoli u vodama svojih najstarijih izvora. — I riječ — ta nosilica zvuka i ritma, još je uvijek živa i cjelotvorna, kao što je i u početku.

Budućnost čakavskih pjesmica je pitanje njenih pjesnika, bez kojih su sve teorije i programi irrelevantni. U drugom redu radi se o nutarnjem životu jednoga plemena, o čuvanju njegove osobnosti i kulture, u kojoj je plananje jezika najaktuelnije. Između dijalekta i dialekta može kvalitativno da bude velikih razlika. Pored estetskih kriterija odlučna je veličina područja u kojem se neki dijalekt govori, položaj koga, on uzaima u životu i njegova tradicija. Kod Srbo-Hrvata imade čakavština ulogu sličnu Provansi u Francuskoj. Najstariji dokumenti srpsko-hrvatskoga jezika pisani su u čakavštini, a u 16. stoljeću doživljave ona svoj zlatni vijek. Od onda prevladjuje štokavština. Čakavština se nije nikad razvila do jednog književnog pravopisa koji bi mogao da se održi. Danas ima više lokalno obojenih narečja i svaki pjesnik pjeva u svome. Čakavština je u svojoj strukturi naglašavanja zadržala mnogo starijskoga, što pjesniku daje velikih mogućnosti. To naročito vrijedi za onu sjeveroistočnu Istru odakle je Gervais.

Njegova zbirka pjesama sadrži 10 pjesama iz »Antologije« i 15 ostalih od kojih su neke objelodanjene u periodičkim publikacijama. U početku jedna apostrofija: »Moja zemlja«, na kraju oproštaj od domovine. Između toga mornari, ribari, jedna pralja. Scene iz života skromnih ljudi. Rad i blagdan, plač majke za sinom koji propada u tamnici, nekad šala, nekad bol, svagđe miris zemlje s juga, dah mora. Prava, čudesno melodična lirika, koja mora da dje luje i na stranca, koga je na nju upozorio njen najbolji poznavaoc.

(Mgr.)

*

»Čakavski stihovic Drago Gervaisa mogu se naručiti u upravi našega lista. Stope 10 dinara, s poštarnom 12 dinara. U knjizarama je cijena knjizi 15 dinara.

NAŠI PEDAGOZI

U zadnjem broju »Učitelja« piše naš pedagog Ante Defrančeski raspravu o aktivnoj školi a u »Savremenoj školi« Mate Demarin piše takodje jednu začuvenu pedagošku raspravu, pod naslovom: »Idejne komponente radne škole«.

CLANAK O FAŠISTIČKOM UZGOJU

Naš saradnik D. L. piše u »Učitelju« opširan članak o uzgoju omladine u fašističkoj Italiji, pod naslovom »Knjiga in puška« — Beležke o fašističkim vzgojama. — Članak je vrlo pregledno i informativno napisan, i vidi se da ga je pisao čovjek koji poznaje i samu stvar i kojemu je struka uzgajanje. Slovenski učitelji će se tim članom uputiti u fašističku školu.

NAZOR I D'ANNUNZIO

Sa predavanja Vladimira Nazora u Pučkom sveučilištu.

Proslavljeni naš pjesnik i pripovijedac Vladimir Nazor, majstor pisane riječi u Pučkom sveučilištu (12. III.) održao je predavanje pred auditorijem, koji se na onom mjestu riječko kada nađe na okupu u onako velikom broju. Govorio je o temi: »Fauna i njegov mjeđu. Svoje je predavanje označio pobliže kao: polemične književne razgovore s Gabrijelom D'Annunzijem.

Predavanje zanimljivo s više razloga.

Ne samo po tome što je to bila riječ prveka naših pjesnika o književniku s druge obale Jadran, poznatom i glasovitom u svijetu ne samo po literarnoj reputaciji. Više stoga, jer je predavač umio svojim »polemičkim razgovorima s D'Annunzijem« dati šire a i dublje značenje, nego što bi ga mogla imati polemika između dva prominentna književnika. Slušači nisu imali pred sobom samo susret dvaju književnika, već su pribivali jednom jačem sukobu između, moglo bi se reći, dviju ideologija, dviju koncepcija, jedne naše, slavenske, (Nazor) i druge, apeninske, latinske agresivne (D'Annunzio).

Predavač je započeo svoje predavanje čitanjem čuvene D'Annunzijeve pjesme »Mijeh« (L'otre) koju je Nazor sam preveo. U toj pjesmi star i istrošen mijeh skinut s tijela jaka jarca priča svoje zgodne i nezgodne. Bio je mijeh za vodu, za mlijeko i za ulje. Napuni se ljudskom krvlju, postane mlađom satru mijeh za plivanje, dok ne dode u ruke pastiru, koji od njega napravi gajde. Sve je taj mijeh doživio, ali ne dozna što je vino; pa stari mijeh moli čovjeka da ga napuni moštom i neka pusti da ga vrenje mošta raznesu u komade. — Nakon ove pripovijesti o mijehu, prelazi Nazor na Fa

PISMO IZ CELJA

USTANOVITEV ŽENSKEGA ODSEKA CELJSKE „SOČE“

Velika primorska akademija v Celju

Celje, marca 1935.

Velik dan je bil 10. marca v Celju. Organiziralo se je primorsko ženstvo v ženski odsek društva »Soče« v Celju. — Tako prijetnega popoldneva, kot nam ga je napravila s svojo prisotnostjo, naša velika prijateljica in dobrotnica, rojakinja Maša Gromova, že dolgo nismo doživelji. Prihitala je iz Ljubljane v spremstvu rojakinje Liščeve in Gostiševse, znanih delavk v emigrantskem življenju. Iz Maribora je prišla načelnica ženskega odseka društva »Nanos«, rojakinja Pahorjeva v spremstvu rojakinje Štrukljeve in Fradlove, da podajo sestrski organizaciji roko in sklenejo temno sodelovanje svojih ženskih organizacij.

Ob 4. uri popoldne je začelo zborovanje v restavracijski dvorani Celjskega doma. Udeležile so se zborovanja poleg že omenjenih, odlične jayne delavke iz Celja, kot ga, Ela dr. Kalandova, ga, Logarjeva in ga, Župančičeva. Poleg teh še okoli 150 Sočank in Sočanov, tako da je bila dvorana nabito polna. Mladina je bila zastopana v lepem številu.

Zborovanje je otvoril in vodil posledični predsednik »Soče« rojak Adolf Reja. Ob otvoritvi je pozdravil delegatino iz Ljubljane in Maribora ter drugih celjskih ženskih društev, nato pa očrtao na kratko program emigracije, delo celjske Soče, delo pripravljalnega odbora ženskega odseka ter dokazal veliko potrebo istega. Za njim je povzela besedo predsednika Kluba Primork iz Ljubljane, rojakinja Maša Gromova ter v obširnem referatu govorila o nalogah primorske žene in matere v emigraciji. Njen govor je navdušil vse prisotne, njene tople besede so ganile in ogrele vsa srca. Po tem lepem referatu, kakršnega naše žene in dekleta v Celju še niso nikdar slišala, se je sastavilo vodstvo odseka, ki ga tvorijo poleg priznanih delavk, rojakinj Smidove, dr. Mikulčičeve, Rakovščkove, Sadarjeve, dr. Stepančičeve, Repenškove, Zarlove, Kuřinčičeve, Batištutove, Gergelove in Čukove tudi dekleta Umekova, Cigojeva, Grudnova, Pertotova in Čova.

S tem je bila dosežena naša želja, kajti primorsko ženstvo je v Celju končno organizirano. Zdaj je samo željeti, da bi odsek uspešno deloval in dokazal svojo nujno potrebo. — Vsi so o

tem prepričani, ker je vodstvo poverjeno izkušenim rokam, katerih pridnost je bila že ponovno priznana in pohvajena.

Po izvolitvi je spregovorila par topnih besed rojakinja Maša Gromova ter napotila novo vodstvo v delu, enako tuje Pahorjeva. V vznesenih besedah je govoril nato naš odlični rojak Alojzij Luznik, o zgodovini ženskega gibanja, ter prešel na naloge žene in matere in čestital k uspehu.

Pred koncem je še rojakinja Gromova priporočala razpečavanje dela naše rojakinje pesnice Mare Lamutove: »Breze in bor.«

Po zborovanju se je razvila prav prisrčen družabni večer na katerem je med drugim spregovoril tudi predstavnik organizirane primorske mladine v Celju, rojak Vladimir Černigov. Pozdravil je delegatino in ob tej priliki tudi odgovoril na očitke, da mladina ni sposobna za življenje. Rekel je, da je sposobna in da je to že in še bo dokazala.

Rojakinja Maša Gromova je v spomin na ta pomemben dan prejela šopek rudečnih nageljčkov.

Prijetni a kratki zabavi so delegatino morale na vlake. Obe delegacije je spremjalo veliko število Sočank in Sočanov, mladina je zapela nekaj narodnih pesmi. Zadnji pozdrav, ki je bil zelo prisrčen, vlak odpelje v noč, v Celju ostane organizirano ženstvo s trdnim sklepom, da hoče slediti svojim sestrskim organizacijam v Ljubljani in Mariboru.

*

30. marca bo predstavila celjska »Soča« veliko primorsko akademijo, ki jo bo prenašala tudi ljubljanska radio-oddajna postaja. Sodelovali bodo mojstri in umetniki, tako, rojak Karel Sancin s svojim odličnim orkestrom, koncertna pevka ga, Golobičeva, skladatelj Mirk, dalje Drago Gervais, brata Ermana iz Zagreba, Celjsko pevsko društvo in t. d. Sočani bodo izpolnili polovico programa, isti vadijo tudi simboličko sliko rojaka A. Makaroviča: »Naše sanje.«

Imena sodelujočih jamčijo za uspeh in dokazujojo, da bo akademija res na višku. Zato 30. marca vsi v Celje na akademijo, komur pa je to nemogoče, pa naj sede k radio-aparatu in na posveti večer bratom v verigah.

Coudenhove-Kalergi i problem narodnih manjšin

Veliki pobornik za združeno Evropo R. N. Coudenhove-Kalergi, ki je l. 1923. s svojo knjigo »Panevropa« vzbudil splošno pozornost, je pravkar izdal novo knjigo o istem problemu. (»Europa erwacht!« v založbi »Panevropa-Verlag« Zürich-Wien-Leipzig 1934). V njej podaja najprej zgodovinski pregled nekdanje gospoduječe vloge, ki jo je igrala Evropa kot gospodarica sveta. Nato navaja razne starejše poizkuse, ustvariti veliko evropsko državo. Tretje poglavje je posvečeno razvoju pan-evropske ideje od leta 1918. dalje. V zadnjih treh poglavjih pa razpravlja o političnih, gospodarskih in kulturnih problemih, ki silijo k ustvaritvi Pan-evropske unije. Bolj jasno kakor knjiga sama pa govorja barvana slika na ovojnem listu. Vso širino lista zavzema ogromna rdeča lisa Sovjetskih republik, šarena skupina evropskih držav pa se skromno stiska ob levem robu. Pan-evropska zastava z rdečim križem, na rumenem polju pa je zasajena sredi te šarenih Evrope v bivši cesarski Dunaj, ki naj se z ustanovitvijo Panevrope vzbudi k novemu sijaju.

Zanimivo je stališče, ki ga zavzema Coudenhove-Kalergi glede vprašanja narodnih manjšin.

»Izmed čisto evropskih problemov, ki težijo danes Društvo narodov, stoji na prvem mestu vprašanje manjšin. Iz debate v Ženevi sta v živem spominu izjavili brazilijskega in kitajskega delegata. Braziljanec je proglašil za cilj manjšinske politike asimilacijo manjšine po večini. Kitajec pa je izjavil, da je problem manjšin evropski problem, češ, da so v Aziji večine tlačene od manjšin in ne obratno.«

»Ta kontroverza kaže, kako različen je problem v Evropi, ali pa v Aziji, ali v Ameriki. Tudi Britski imperij je ta problem razrešil: v večjezični Indiji, v dvojezični Kanadi in v Južni Afriki. Enako tudi Sovjetska unija. Le na evropskem kontinentu je problem nerošen in zastuplja v večini držav notranj.

I čekajte nas, čekajte nas! — Dočemo!

Jest zavjet neki izmed nas i vas

... O Istro, grano otsječena, vežem te

Za srce svoje baš u ovaj čas

Mislim, da nebi smjelo biti nijedne naše domoljubne kuće, gdje se ne bi našao ovaj najbolji naš narodni kalendar.

PREDAVANJE ISTARSKOG AKAD. KLUBA

U petak 15. o. mj. u 8 sati naveče pripreduje naš klub u svojim prostorijama Trg Kralja Aleksandra 4 u okviru članškoga sastanka predavanje o 85-godišnjici g. T. G. Masaryka. Predavače g. Dr. Ivo Ražem. Molimo sve članove i prijatelje kluba da prisustvuju.

Nato razpravlja avtor o nevarnosti, ki jih prinašajo nerešeni manjšinski problemi, in oboja krivljenost dosedanje zaščite manjšin, ki veže le nekaterje države, drugih pa ne. Zejo duhovito pobjila avtor sploh idejo manjšinske zaščite, kajti stroga izvedba take zaščite bi dala manjšini celo nekake predpravice pred večinskim narodom.

Tako ima na pr. madjarski učiteljnici Slovaškem, ki bi bil po krivici odpuščen iz službe, vsaj teoretično pravico do pritužbe na Društvo narodov. Njegov češki tovarš pa ne.

Radi tega predлага Coudenhove mesto manjšinske zaščite človeško zaščito, mesto manjšinskega prava evropsko človeško pravo.

V skladu s tem zaključuje to poglavje z besedami:

»V vprašanju manjšin ni kompromisov; ali se ohrani dalje današnji princip vzhodnoevropskega zatiranja; tedaj morajo manjšine ostati ali postati iridentistične, dokler ne prikroji nova svetovna vojna državne meje narodnostnim mejam; — ali pa panevropski sistem razreši problem manjšin in vodi do nacionalne enakopravnosti in do miru.«

»Vsak član manjšine mora radi tega biti ali iridentist ali panevropski. Ali mora kot iridentist zahtevati izpremembo meja — ali kot panevropski odpravo meja. Ali osvobodilna vojna — ali ovobabilni mire.«

Toda tudi Coudenhovejeva Panevropa ne bi bila povsem pravična vsaj ne napram nam Slovanom. Predvsem izključuje evropsko Rusijo. Državni jezik Panevrope pa naj se reši po vzorcu Švice. Obvezljivi naj bi trije državni jeziki: nemščina, francoščina in italijsčina. Slovanski jezik pa je mnenju ni treba, dasi bi tvorili Slovani večino v Panevropi, češ: »saj so celo »panslavistični svojih zborovanjih med seboj občevali v nemškem jeziku.«

L. C. (»Misel in delo«)

ZABAVA UDRUŽENJA „ISTRÀ—TRST—GORICA“ U BEOGRADU

U nedelju 2. marta beogradsko emigrantsko udruženje imalo je svoju več tradicionalnu godišnju zabavu, koja se održavala v hotelu Petrograd. Premda su ovogodišnje zabave iz više razloga slabo posjećivane, beogradsko emigrantsko udruženje nije htjelo odustati od svoje namjere, imajući v vidu svrhu za kome idu te vrste priredbi. Te svrhe i ciljevi su danas za emigrante možda još više aktuelni nego nekada. Zabava je uspjela i to potpuno u granicama u

kojima je zamišljena. Zaslugu zato ima pripisati uvaženom Ženskom odboru za pomoč izbjeglicama iz Julisce Krajine, a specijalno gdje dra Čoka, zatim našem prijatelju i emigrantu dr. Rapotcu i nekolicini agilnih članova odbora.

Prije izvadjanja programa predsjednik udruženja g. arh. Ante Lorencin u pozdravnem govoru izmedju ostalih podsjetio je prisutne na svirepu sudbi

NAŠI POKOJNIKI

V Ljubljani je umrl 27 februarja bivši vojni kurat Franc Bonič. Ceprav se je rodil v Ljubljani je preživel mnoga leta med našim ljudstvom v Primorju. Bogoslovje je študiral v Gorici, kjer je bil 1. 1909 posvečen v duhovnika. Nastavljen je bil kot kaplan v Rojanu ter ga tržaški Slovenci prav dobro poznajo kot vestnega in požrtvovalnega pastirja. V svetovni vojni je bil poklican k vojakom, kjer je postal vojni kurat. Bil je dober in spretan govornik. Zelo rad je pokoju pomagal svojim duhovnim sobratom onkrat meje. Do zadnjega je hodil misjonirat na Goriško, kjer ga ima ljudstvo v najlepšem spominu. Stalno je obiskoval nekdanja bojišča, kakor Doberdob, dalje pokopališče Sredpolje in druga. O vsem je poročal in pisal po raznih časopisih in tako tvoril do zadnjega najtesnešo vez med to in onstran meje. Njegov zadnji prispevki so polni obupa vsled položaja v katerega je zašel del slovenskega ljudstva pod italijanskim fašizmom, a obenem ogromen optimizem in vera v rešitev.

V nedeljo so pokonali v Ljubljani 82letnega župnika v pokolu Ivana Vrhovnika, ki je bil ustanovitelj Ciril Metodove družbe. Kot tak si je pridobil ogromno zaslug za povzdigo našega šolstva, zlasti v Trstu. Naj mu bo ohranjen trajen spomin!

V Gorici so pokopali 1. t. m. 82letnega Karla Draščka, znanega narodnjaka in naprednjaka. Pokonji se je v svojih mladih letih in tudi kasneje vneto udejstvoval v narodnem življenju, bil član Sokola in vseh drugih nacionalnih društev. Kot trgovec in posestnik je lahko mnogo pomagal in podprt vsako nacionalno gibanje. Njegovim g. hčeram, katerih ena je poročena z banom dravske banovine dr. Dinkom Pucom, druga pa z banskim inspektorjem dr. Šaplo in ostale sorodstvo izrekamo iskreno zahvaljenje. — (Agis).

Masarykova proslava v »Soči«, Matici

V soboto 9. t. m. se je vrnila v »Soči« matici proslava 85letnice rojstva predsednika Masaryka. Tega večera se je udeležil tudi češki konzul v Ljubljani, kateremu so Sočani pridobili burne aklamacije. O jubilantu je predaval g. dr. Joahim Ražem. V svojem temeljitem predavanju je podal Masaryka kot človeka, politika, sociologa in filozofa, obenem pa kot borca za svoboščino češkega naroda izpod avstrijskega jarma. Gospod konzul se je najtoplješi zahvalil za vso pozornost in za izraze bratstva. Ki je nerazdružljivo. — Agis.

Predavanje prof. Rudolfa v Kamniku

Prosvetno in podporno društvo Tabor v Kamniku, sklicuje za nedeljo dne 17. marca 1935 ob 9.30 uri redni mesečni članski sestanek v Kamniku v prostorih gostilne Lovljene na Grabnu. Dnevi red: 1.) Predavanje: 2.) Slučajnosti.

Predaval bo g. profesor Rudolf Ivan iz Ljubljane, ki bo orisal sedanji položaj v Evropi s posebnim ozirom na naš pokret.

Predavanje bo zelo zanimivo in aktualno, zato se člani dijavnika pozivajo da se sestanka gotovo udeleže. Povabite tudi svoje znane.

JEDNO VJENČANJE

U Splitu se je vjenčao finansijski službenik, naš simpatični Jadrič Radović, rodom iz Medulina, s gospodnjicom Grbabac. Mladencima želimo svaku sreču u novem životu.

U FOND „ISTRÉ“

Marušić Valburga, Adrijanci D 10.— Bančić Šime, sreski podnačelnik, Bijeljina D 20.— U prošlom broju »Istra« u rubrici za fond

UKUPNO D 36.628.60

* * *
U prošlom broju »Istra« u rubrici za fond poškrdala so jedna pogriješka. xy iz Subotice postao je din 20.— u fond lista, a ne din 10.— kako je objavljeno.

* * *
Gdjica Mary Vidošić, naša povjerenica za Ameriku, poslala nam je 6 dolara kao preplatu za sljedeću gospodu: 2 dolara za Antonia Tominicha, 2627 E. Belgrade St. Philadelphia Pa. — 2 dolara za Rudolfa Frančić, 608 Park Ave. West New York i 2 dolara za Mary Vidošić.
Srdčano zahvaljujemo!

nu, kojoj idu ususret naši mladići, koji služe u italijanskoj vojski.

U svakom pogledu uspjejeli i prijatnoj zabavi prisustvovali su mnogobrojni emigranti i mnogi beogradjani između kojih spominjemo predsjednika našeg Saveza dra I. M. Čoka, predstavnike Kola Srpskih Sestara, Narodne Odbrane, Jadranske Straže itd.